

Mediagebruik en Corona: Eerste beschrijving

(10)(2e)	(10)(2e)	(10)(2e)	(10)(2e)	(10)(2e)	(10)(2e)
(10)(2e)	(10)(2e) 3(2e)				

Belangrijkste observaties

Deze factsheet geeft inzicht in hoe de blootstelling aan nieuws en informatie over het coronavirus via verschillende mediakanalen verschilt voor subgroepen, en hoe media gebruik is gerelateerd aan verschillen in gedragsdeterminanten. Deze inzichten geven richting aan via welke kanalen welke subgroepen kunnen worden bereikt om bepaalde communicatiedoelstellingen te bereiken.

De analyses van het media gebruik laten de volgende belangrijke observaties zien:

- **Bijna iedereen in Nederland heeft de afgelopen maanden één of andere vorm van media gebruikt om zich te informeren over Corona.** Een eerste blik op ronde 3 laat wel een dalende trend zien: mensen zijn in de afgelopen weken minder informatie gaan zoeken in de media.
- **De meer formele mediakanalen lijken voor vrijwel iedereen geschikt,** dat wil zeggen dat met name de **persconferenties en het off- en online nieuws** door het overgrote deel van de deelnemers aan het onderzoek worden aangewezen als een voor hen belangrijke bron van informatie over het coronavirus. Wat verder opvalt is dat na de nieuwswebsites de RIVM website het meeste wordt gebruikt. Overige websites worden vrij weinig gebruikt, zoals de websites van de Rijksoverheid, de regionale websites van de GGD en de websites van gemeenten.
- **Er zijn (zeer) kleine associaties tussen media gebruik en gedragsdeterminanten in de voor het beleid gewenste richting.** Dat is bemoedigend voor het communicatiebeleid, maar de geringe omvang van de associaties wijzen ook op ruimte voor verbetering. Voorzichtigheid is geboden wat betreft conclusies over oorzaak en gevolg, maar de resultaten lijken te wijzen op het belang van (a) communiceren via de off- en online nieuwsmedia (gezien de relatief sterkere relatie met de gedragsdeterminanten) en (b) duidelijkere communicatie van handelingsperspectieven (gezien de consistent afwezige relatie tussen media gebruik en ervaren gemak van het naleven van de richtlijnen).

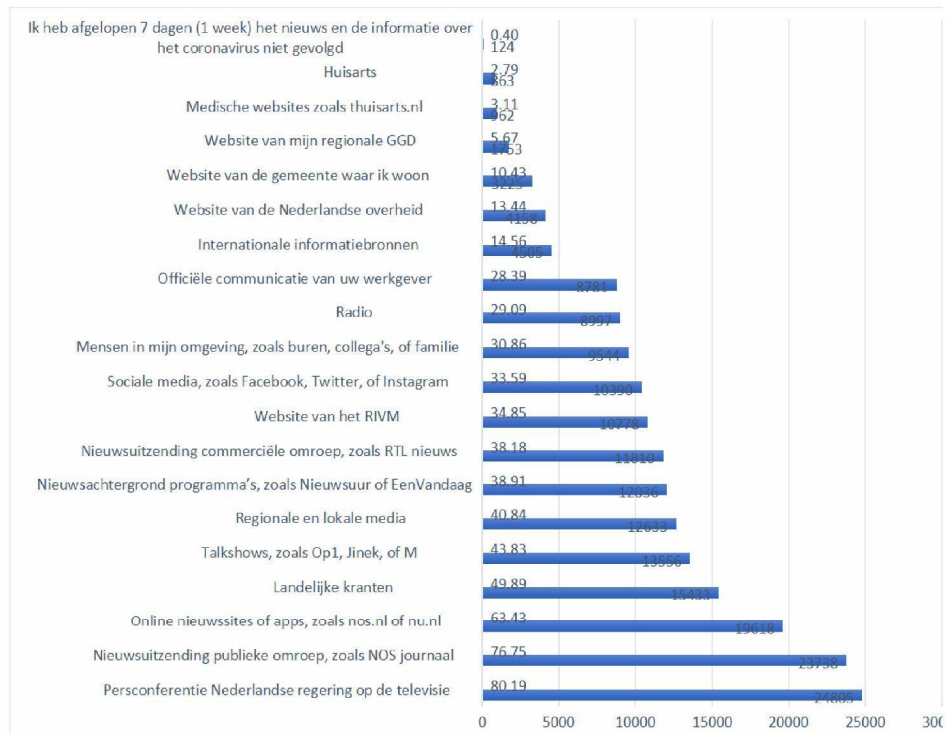
Deze observaties zijn gebaseerd op de in dit document gerapporteerde eerste resultaten voor:

1. Media gebruik algemeen (ronde 1 en ronde 3)
2. Relaties tussen media en COVID-19 gedragsdeterminanten (ronde 1)
3. Demografische verschillen in media gebruik (ronde 1)

1. Mediagebruik algemeen

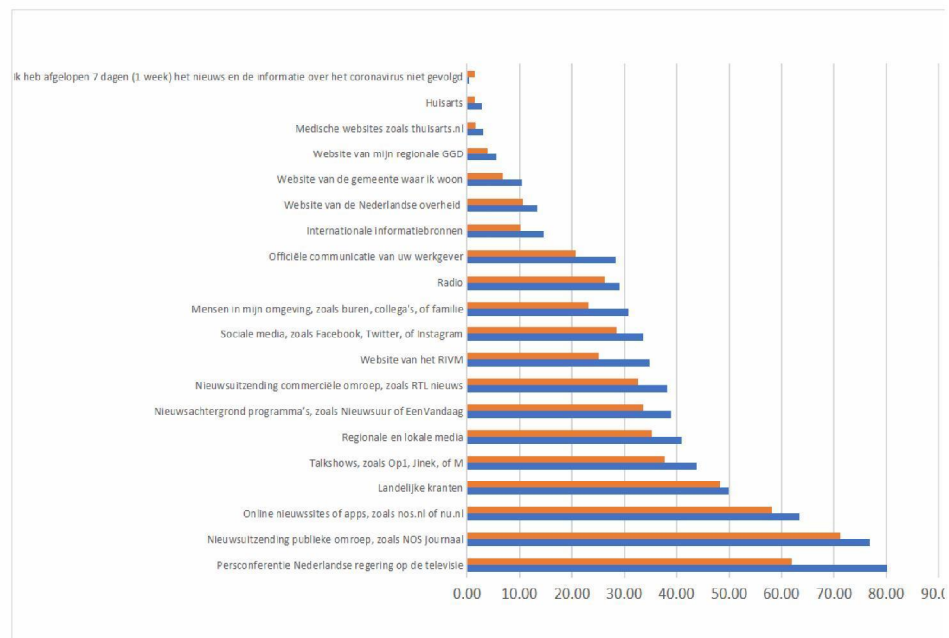
Figuur 1 laat zien dat in de eerste ronde (17 t/m 25 april 2020) vrijwel alle deelnemers aan het onderzoek een of meerdere bronnen noemen die zij belangrijk vonden voor nieuws en informatie over het coronavirus (99,6%). De persconferentie en het nieuwsuitzendingen van de publieke omroep zijn door de meeste mensen bekeken, gevolgd door online nieuwssites zoals nos.nl of nu.nl en landelijke kranten. Ook allerlei andere soorten tv programma's, zoals talkshows, nieuwsachtergrond programma's en nieuwsuitzendingen van de commerciële omroepen zijn belangrijke bronnen voor nieuws en informatie over het coronavirus. De huisarts, medische websites zoals thuisarts.nl, websites van de regionale GGD, websites van de gemeente, de Nederlandse overheid en internationale informatiebronnen zijn het minst gebruikt.

Wat betreft websites zijn online nieuwssites zoals nos.nl of nu.nl door driekwart (76,8%) van de deelnemers gebruikt, gevolgd door de website van het RIVM (34,9%) waar ruim een derde aan blootgesteld is. Opvallend is dat de website van het RIVM door duidelijk meer mensen als belangrijke informatiebron wordt gebruikt dan andere overheidswebsites zoals die van de Rijksoverheid (13,4%), website van de gemeente (10,4%) en website van de regionale GGD (5,7%).

Figuur 1. Belangrijke bronnen voor informatie en nieuws over het coronavirus algemeen ronde 1

In ronde 3 (27 mei t/m 2 juni 2020) zien we een vergelijkbaar patroon (zie Figuur 2). Wederom zijn de persconferentie en verschillende vormen van nieuws belangrijke bronnen van informatie. Als we ronde 1 en ronde 3 vergelijken, valt op dat alle bronnen door minder mensen als bron voor nieuws en informatie over het coronavirus worden aangewezen dan in ronde 1. De grootste afname is zichtbaar bij de persconferentie (-18%), de RIVM website (-10%) en officiële communicatie van de werkgever (-8%). De website van het RIVM is nog steeds de belangrijkste overheidswebsite (25,1%), die door meer mensen als belangrijke informatiebron wordt gebruikt dan andere overheidswebsites zoals die van de Rijksoverheid (10,6%), website van de gemeente (6,9%) en website van de regionale GGD (3,9%).

Figuur 2. Belangrijke bronnen voor informatie en nieuws over het coronavirus algemeen ronde 1 en 3

Voor de verdere analyses zijn alleen de data uit ronde 1 gebruikt en zijn de volgende typen bronnen samengevoegd:

- Overheidsmedia: website Nederlandse overheid, RIVM, GGD, gemeente
- Nieuwsmedia: kranten, lokale media, online nieuwssites, nieuwsuitzendingen
- Persconferentie Nederlandse regering op de televisie
- Sociale media, zoals Facebook, Twitter of Instagram
- Softnieuws: talkshows zoals Op1, Jinek of M
- Radio
- Huisarts
- Medische websites zoals thuisarts.nl
- Officiële communicatie werkgever
- Internationale informatiebronnen

2. Relaties tussen informatiebronnen en COVID-19 gedragsdeterminanten

Hieronder volgt een overzicht van de relaties tussen de COVID-19 gedragsdeterminanten en de meest gebruikte informatiebronnen (overheidsmedia, nieuwsmedia, persconferenties, sociale media). Over het algemeen is het gebruik van de verschillende mediabronnen in de gewenste richting gerelateerd aan de gedragsdeterminanten. Dat geldt met name voor de formelere mediabronnen, in het bijzonder nieuwsmedia, en in mindere mate voor sociale media. Opvallende uitzondering is het ervaren gemak in het naleven van de richtlijnen (self-efficacy) dat niet of nauwelijks correleert met mediagebruik.

Omdat voor deze analyses alleen data uit ronde 1 konden worden gebruikt, geldt voor alle gedragsdeterminanten dat het gebruik van de informatiebron zowel oorzaak als gevolg kan zijn, wat allebei relevant kan zijn voor beleid. Het is ook voorstelbaar dat sprake is van tweerichtingsrelaties. We verwachten dat de geplande longitudinale analyses daar meer inzicht in kunnen geven.

Een algemene kanttekening is we door de grote steekproef veel statistisch significante relaties hebben gevonden. Veel van deze relaties zijn echter klein. We concentreren hieronder op de meest opvallende relaties.

2.1 Risico-inschatting

• Risico op besmetting

De geschatte waarschijnlijkheid om de komende maanden besmet te raken met het coronavirus (vraag 1) correleert significant positief met alle informatiebronnen behalve nieuwsmedia. Dat wil zeggen dat deelnemers die aangeven de verschillende informatiebronnen te hebben gebruikt, het risico om het coronavirus te krijgen hoger inschatten dan mensen die de media niet hebben gebruikt. Die verschillen zijn echter uitermate klein.

• Ernst bij besmetting

De geschatte ernst bij eigen besmetting (vraag 2) correleert significant positief met alle mediabronnen. Deelnemers die aangeven de verschillende typen media te hebben gebruikt als informatiebron, zouden het erger vinden als ze het coronavirus zouden krijgen dan mensen die media niet gebruikt hebben. De verschillen zijn overwegend klein, alleen het verschil voor gebruik van nieuwsmedia lijkt substantieel.

- **Het idee om een uitzondering te zijn**

Het idee om zelf een uitzondering te zijn op de besmettingsrisico's (vraag 5, bv. "ik krijg het coronavirus niet omdat ik ook nooit griep krijg") correleert significant negatief met alle mediabronnen, behalve sociale media. Dat betekent dat deelnemers die aangeven de meer formele media (bv. persconferentie en nieuwsmedia) gebruikt te hebben als informatiebron, zichzelf in mindere mate als uitzondering zien dan deelnemers die deze media niet gebruikt hebben. De verschillen zijn ook hier uitermate klein en alleen voor nieuwsmedia substantieel.

2.2 Effectiviteit respons

- **Effectiviteit van het naleven van richtlijnen**

Ook het geloof in de effectiviteit van het naleven van de richtlijnen (vraag 6) correleert significant positief met alle mediabronnen, behalve sociale media. Die verschillen zijn wederom uitermate klein en alleen voor nieuwsmedia substantieel.

2.4 Self-efficacy

- **Gemak in het naleven van richtlijnen**

Het ervaren gemak in het naleven van de richtlijnen (vraag 10) correleert alleen significant positief met communicatie via overheidswebsites. Het verschil tussen de deelnemers die wel en niet overheidsmedia gebruikt hebben als informatiebron is in dit geval echter verwaarloosbaar.

2.4 Cue tot actie

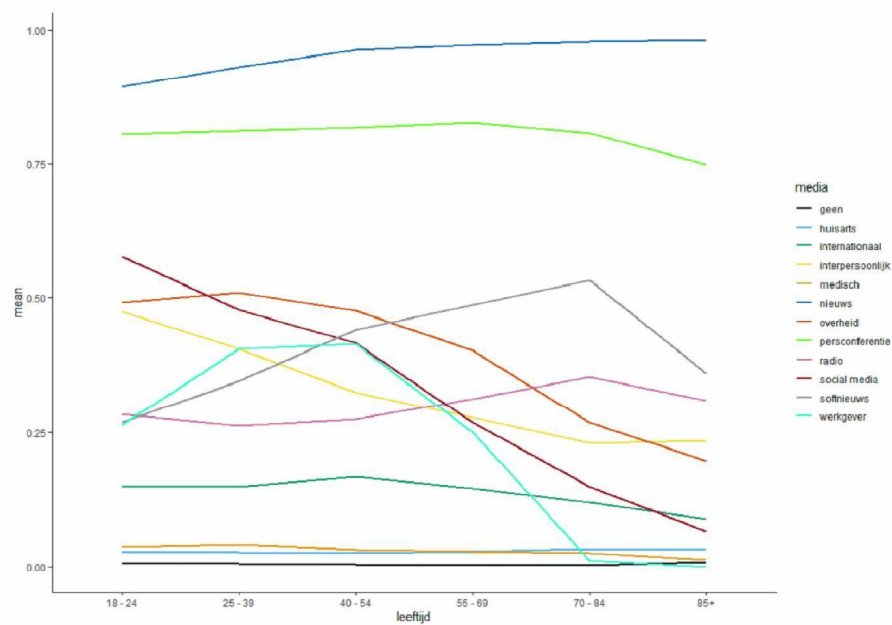
- **Angst en zorgen**

Het hebben van angst en zorgen over het coronavirus (vraag 11) correleert significant positief met alle mediabronnen: deelnemers die aangeven die media te hebben gebruikt als belangrijke informatiebron, rapporteren sterkere gevoelens van angst en zorgen dan deelnemers die de media niet hebben gebruikt. De verschillen zijn het grootst voor overheidsmedia en nieuwsmedia, maar zijn ook voor de andere mediabronnen redelijk substantieel.

3. Demografische verschillen in mediagebruik per type media en subgroep

Leeftijdsv verschillen

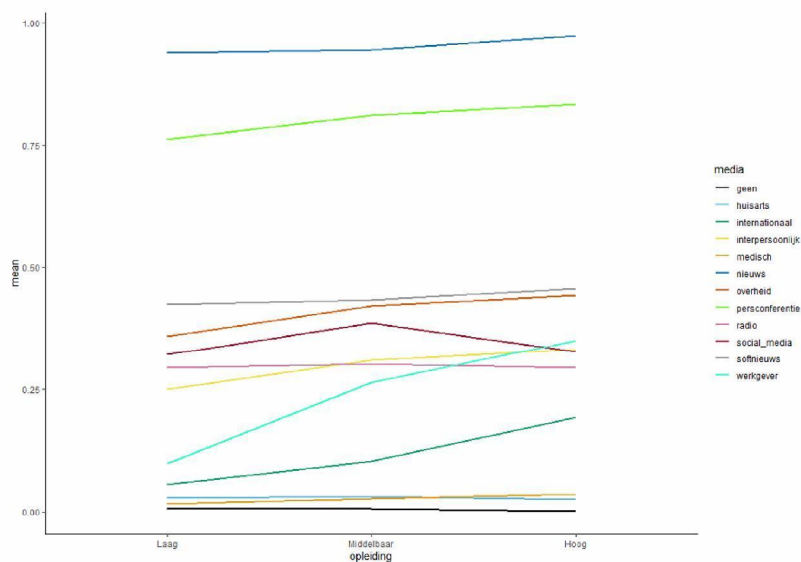
Figuur 3 laat zien dat veel mensen uit alle leeftijdsgroepen zijn blootgesteld aan nieuwsmedia en de persconferentie hebben gezien. Als we kijken naar verschillen tussen de verschillende groepen dan neemt vooral het gebruik van sociale media sterk af met leeftijd. Dit geldt in mindere mate ook voor overheidscommunicatie. Soft nieuws (talkshows) wordt het minst gevolgd door 18-24-jarigen. Het kijken naar talkshows neemt vervolgens toe tot 85 jaar, en boven de leeftijd van 85 weer af. Mensen tussen de 25 en de 55 jaar krijgen het vaakst officiële communicatie over het coronavirus van hun werkgever.

Figuur 3. Mediagebruik voor informatie en nieuws over het coronavirus naar leeftijd

Opleidingsniveau

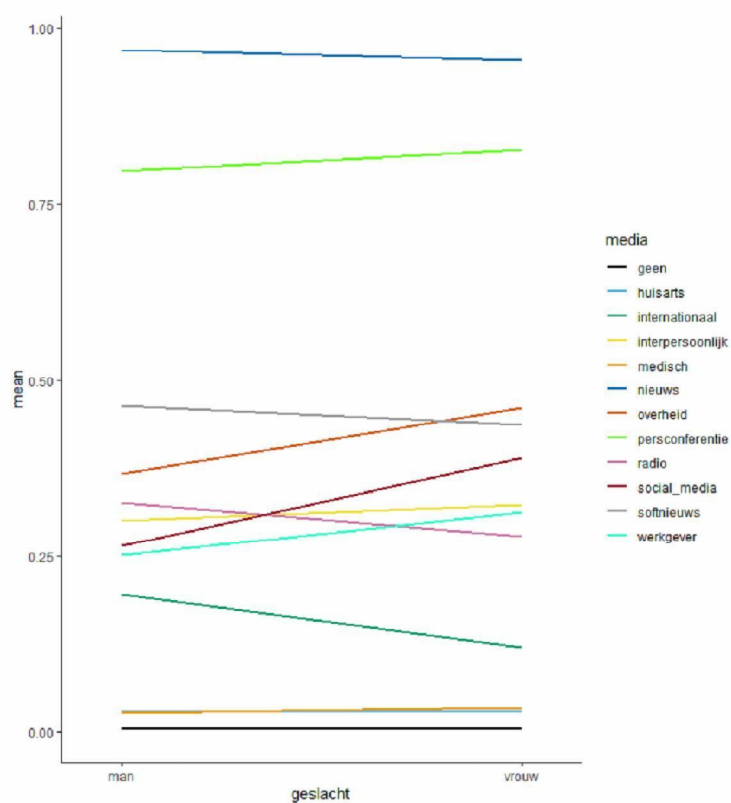
Mensen uit alle opleidingsniveau's zijn veel blootgesteld aan nieuwsmedia en hebben vaak de persconferentie gezien. Zoals geïllustreerd in Figuur 4 is het sociale media gebruik ongeveer even groot onder laag opgeleiden en hoog opgeleiden, terwijl middelhoog opgeleiden meer gebruik maken van sociale media. Lager opgeleiden maken met name minder gebruik van officiële communicatie van de werkgever en internationale media dan hoger opgeleiden. In mindere mate geldt dit ook voor overheidsmedia

Figuur 4. Mediagebruik voor informatie en nieuws over het coronavirus naar opleiding

Geslacht

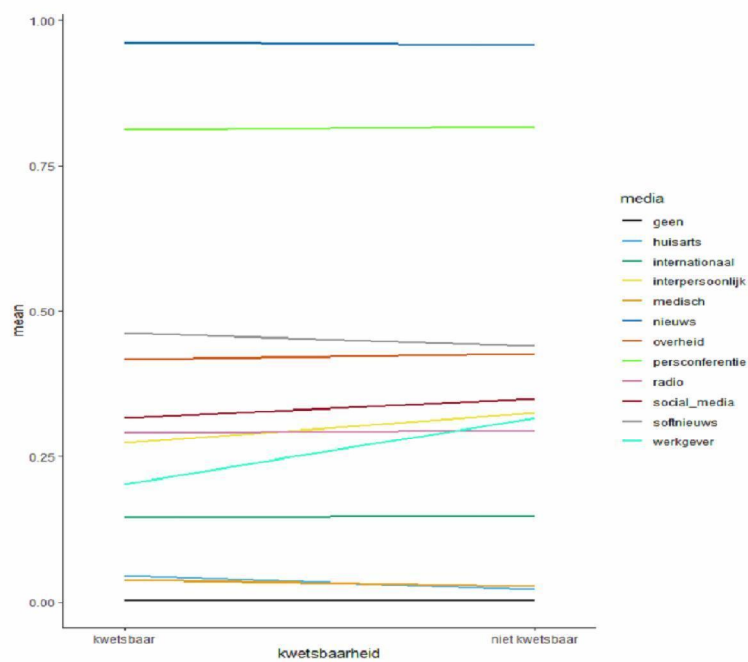
Ook bij geslacht zien we dat zowel mannen als vrouwen het meest zijn blootgesteld aan nieuwsmedia en de persconferentie. Figuur 5 laat zien dat, als we mannen en vrouwen vergelijken, vrouwen meer gebruik maken van sociale media en overheidsmedia dan mannen. Mannen daarentegen gebruiken vaker internationale media en luisteren vaker naar de radio voor COVID-19 informatie en nieuws dan vrouwen.

Figuur 5. Mediagebruik voor informatie en nieuws over het coronavirus naar geslacht

Verschillen op basis van kwetsbaarheid voor COVID-19

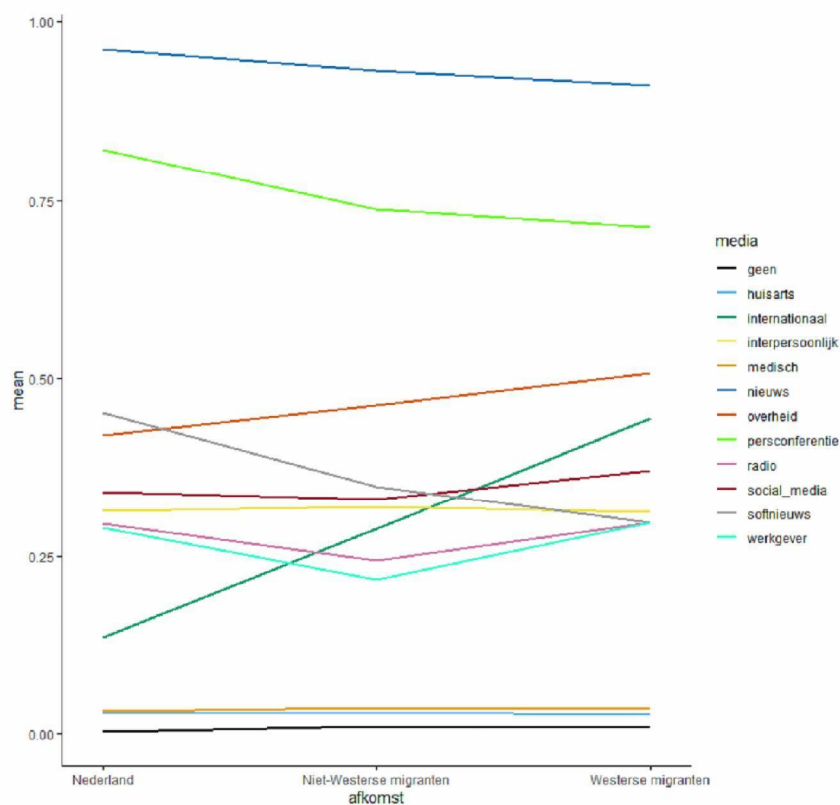
Ook voor de mensen die in de risicogroep voor COVID-19 vallen, dat wil zeggen één of meerdere gezondheidsproblemen hebben die het risico op een ernstiger verloop van COVID-19 verhogen, geldt dat dat nieuwsmedia en de persconferentie de belangrijkste bronnen van informatie en nieuws over het coronavirus zijn. Figuur 6 laat zien dat de risicogroep met name minder gebruik maakt van officiële communicatie van de werkgever dan mensen die niet in de risicogroep vallen, wat waarschijnlijk is te verklaren omdat de risicogroep vaker (maar niet altijd) een hogere leeftijd heeft. Mensen die in de risicogroep voor COVID-19 vallen hebben ook maken ook minder gebruik van sociale media. Daarentegen kijkt de risicogroep vaker naar soft nieuws (talkshows), noemen zij de huisarts iets vaker als belangrijke informatiebron en maken iets vaker gebruik van medische websites.

Figuur 6. Mediagebruik voor informatie en nieuws over het coronavirus naar kwetsbaarheid voor COVID-19

Verschillen op basis van migratie

Ondanks dat slechts een relatief laag aantal mensen heeft meegedaan aan het onderzoek die niet in Nederland geboren zijn ($n=4694$ vs $n=85006$ wel in Nederland geboren) lijken er interessante verschillen in mediagebruik te zijn. Zoals Figuur 7 illustreert geldt ook voor deze groep dat nieuwsmedia en de persconferentie de belangrijkste bronnen voor informatie en nieuws over het coronavirus zijn. Als we kijken naar verschillen tussen groepen dan maken Niet-Westerse en Westerse migranten vaker gebruik van internationale media dan mensen die in Nederland zijn geboren. Het gebruik van internationale media is het laagste onder mensen die in Nederland geboren zijn en het hoogste onder Westerse migranten. Ook voor overheidsmedia zien we dit patroon, maar in mindere mate. Voor soft nieuws (talkshows) zien we het omgekeerde: gebruik is het hoogste onder mensen die in Nederland zijn geboren en laagste onder Westerse migranten. Niet-Westerse migranten luisteren minder naar de radio en ontvangen minder officiële communicatie door de werkgever dan mensen die in Nederland geboren zijn en Westerse migranten. Sociale media worden iets vaker door Westerse migranten gebruikt dan door de andere twee groepen.

Figuur 7. Mediagebruik voor informatie en nieuws over het coronavirus naar migratie-achtergrond